

Slip kontrollen – lad brugerne styre

I MotivationsHuset i Esbjerg er det brugerne, som styrer deres egen behandling. Det gør de ved at anvende 'Byggeklodsmodellen', der er en enkel måde at sikre brugerindflydelse på. Alle kan gøre det, hvis de tør slippe kontrollen og deres egen rolle som ekspert.

**AF DITTE BRØGGER LØJBORG
& HENRIK BECK**

MotivationsHuset startede i 2009 (under navnet Crimestop.dk) i samarbejde med Esbjerg Kommunes misbrugscenter, Center for Misbrug. Centeret havde gennem en årrække oplevet en massiv tilstrømning af brugere, som ønskede et stoffrit behandlingstilbud, og havde derfor problemer med at overholde behandlingsgarantien med den etablerede behandlingsstruktur inden for budgetrammen.

Centeret stod på daværende tidspunkt med en kæmpe udfordring. Hidtil havde man brugt en

betragtelig del af budgettet til at sende brugerne i døgnunderstøttede behandlingstilbud, når de ønskede at blive stoffri. Mange brugere havde været af sted mange gange, og på grund af økonomi og de beskedne resultater af de mange forløb gik centerets ledelse i gang med at undersøge, om man kunne gøre det bedre – om man kunne levere en bedre indsats for flere brugere til færre penge.

Grundlaget i hele behandlingstilbuddet var, hvad vi kaldte 'Byggeklodsmodellen'. En model, hvor brugeren selv bygger sin egen 'behandlingsinstitution' op omkring

sig selv og derved selv konstruerer sin behandlingsplan. I stedet for at få brugeren til at passe ind i en institution og til et etableret tilbud bygger brugeren sit eget. 'Byggeklodsmodellen' placerer ansvaret og indflydelsen, hvor det/den hører til – hos brugeren, og det giver personalet optimale muligheder for at inddrage brugerens viden om sig selv i en samlet plan.

At blive taget alvorligt som menneske

Det vigtigste ved 'Byggeklodsmodellen' er, at vi viser, at vi tager brugeren alvorligt som menneske.

Ved at bringe brugernes egne erfaringer så meget i spil, sender vi et signal om, at de er vigtige, at de betyder noget - i hvert fald i deres eget liv - og at de betyder noget for de mennesker, der er i deres omgivelser - uanset hvem de er, hvad de har gjort, hvordan de er, hvilken hudfarve eller seksuel orientering de har. Det har naturligvis en positiv effekt, for når et menneske bliver taget alvorligt, føler sig set, hørt og mødt, så bidrager det også med noget i relationen mellem sig og behandleren.

Når vi tænker på de andre steder, vi har arbejdet, kan vi i tilbageblik se, at det var almindeligt at møde brugeren med at sige: *'Du ved åbenbart ikke ret meget om dig selv, for du kan vist ikke rigtig finde ud af dit liv. Du bliver jo ved med at tage stoffer. Det, du kan finde ud af, er at tage stoffer, så nu har vi taget en beslutning for dig om, at du gerne vil ud af stofferne. Det skal du gøre på denne måde. Det betyder, at du skal gå den vej, du skal gå i det tempo, du skal se sådan ud, du må det dér og ikke det her. Har du indvendinger, er det stofferne og din afhængighed, som taler.'*

Når man møder folk på den måde, møder man dem ikke i øjenhøjde. Behandleren står på ét plan og kigger ned på brugeren, som står på et andet plan og lytter, mens behandleren siger: *'Nu skal du høre, og nu skal du gøre dette og hint, og hvis du ikke gør det, så kommer du til at få det rigtig skidt.'* Der er ubalance i forholdet.

Hvis man som i 'Byggeklodsmodellen' møder folk på en anden måde, hvor man siger: *'Du er den vigtigste i dit liv, du er den klogeste, og det, du kan, og det, du bidrager med,*

betyder rigtig meget. Vi vil gerne vide, hvad du tænker. Vi vil gerne vide noget om, hvad du er for et menneske, og hvad du indeholder. Vi vil gerne se dig lave din plan i forhold til at komme derhen, hvor du kan nå dine drømme og dine mål.' Så er vi i øjenhøjde og ligeværdige, og vi kan have brugeren som udgangspunkt. Det har betydning i forhold til relationen, ligesom det har stor betydning i forhold til, om folk har lyst til at komme igen.

Brugeren er eksperten

Noget af det, vi har erfaret gennem tiden, er, at vi med 'Byggeklodsmodellen' kommer til at være i direkte opposition til nogle af de forklaringsmodeller, vi tidligere har brugt i arbejdslivet. Her tænker vi især på f.eks. Minnesota-modellen, hvor man som behandler indtager en ekspertrolle - man er den klogeste. I MotivationsHuset er det helt omvendt, fordi det her er brugeren, som er den klogeste.

Der ligger desuden det i Minnesota-modellen, at mange af behandlerne er tidligere misbrugere, som har gjort sig nogle erfaringer. De har taget forskellige initiativer, har brugt forskellige aktiviteter, er kommet fri af stoffer og alkohol og har opbygget en ny livsstil. Det skaber en tendens til, at behandlerne arbejder med deres brugere ud fra, at *'når jeg har gjort det på denne her måde, så skal du også gøre det på den her måde. Når jeg har brugt de her aktiviteter, vil det også være godt for dig at bruge de aktiviteter. Når jeg har været nødt til at have en sponsor, så er det også vigtigt for dig, at du finder dig en sponsor osv.'*

'Byggeklodsmodellen' er lige

det stik modsatte. Der bruger vi de personlige erfaringer på en anden måde. Vi siger: *'Du kender dig selv bedst. Du ved, hvad der virker godt for dig. Du ved, hvad der føles rigtigt for dig, og du ved, hvad der har virket tidligere i dit liv. Du ved også godt, hvad der ikke har virket tidligere, hvad du har haft svært ved, og hvad vi kunne være dig behjælpelige med.'*

Det kræver, at vi som behandler tår at give brugeren ansvaret. At vi tør at sige: *'Jeg er ikke verdens klogeste, men jeg har viden og erfaring. Hvis du gerne vil benytte dig af det og har lyst til at være i samspil med mig om det, du går og overvejer, så vil jeg hjertelig gerne give mine erfaringer videre. Du skal vide, at det hele vejen i processen og i vores samarbejde er dit ansvar, ikke mit, at du når dine drømme og dine mål.'* Så kan vi som henholdsvis hjælper, socialrådgiver, behandler eller pædagog være den, der er den hjælpende hånd på sidelinjen. Vi kan være den, der kommer med viden og information, der kan kvalificere brugernes beslutninger, men i det tempo, som brugeren har behov for, og gerne først, når de selv spørger efter det.

Det kræver et stort mod at være behandler, pædagog eller lignende og arbejde med 'Byggeklodsmodellen', fordi man skal lægge ansvaret over til brugeren og ikke være den alvidende person i andre menneskers liv.

Hvordan gør vi så? (Byg op og byg om)

'Byggeklodsmodellen' har taget sit navn fra børneleg med legoklodser. Når man bruger legoklodser, kan man skabe noget. Man kan bygge noget op, og man kan ikke

Om MotivationsHuset:

Samarbejde

MotivationsHuset er en privat virksomhed med egen ledelse, procedurer, økonomi mv. I praksis er det dog sådan, at vi selv anser og bliver anset som Center for Misbrugs tilbud til de brugere, som gerne vil være stof- og medicinfri, men skal finde ud af, hvordan de bliver det. Vi håber, at vi i næste nummer af STOF kan få mulighed for at skrive mere om samarbejdet med Center for Misbrug.

Byggeklodsmodel – til fri afbenyttelse

Hvis du selv har fået lyst til at arbejde med Byggeklodsmodellen har vi lagt vores materiale ud til fri afbenyttelse på www.byggeklodsmodellen.dk. I første omgang ligger der noget baggrundsmateriale, nogle af de opgaver vi bruger og med tiden vil vores tre arbejdsbøger også komme til at ligge på siden. Ganske gratis.

Læs mere på: www.MotivationsHuset.dk

mindst ændre på det igen. Hvis det, man bygger, ikke ser godt ud, så ændrer man på det, eller hvis man vil have det højere eller bredere, så ændrer man også på det. Der er intet stationært og fastlåst over byggeklodser, hvis man ikke vil have noget stationært.

Helt konkret startede vi med at tage Dittes børns legoklodser. Vi skrev alle aktiviteter og gode tilbud på klistermærker og satte dem på klodserne, så det blev helt konkret og synligt, hvad vi havde af relevante behandlingselementer. Det vil sige: samtale, socialrådgivning, morgenmad, motion, NADA-akupunktur, massage, terapeutisk samtale, workshops, osv. Alt det, som vi vidste kunne være med til at støtte mennesker i at komme fri fra stoffer og alkohol, blev beskrevet, skrevet på en seddel og klistret på en klods.

Så prøvede vi det af ved at smide klodserne foran brugerne og sige: *'Byg nu din egen plan. Det er dit liv, det er dig, dine drømme, dine mål. Tag de klodser, som du mener kan hjælpe dig til at komme derhen, hvor du vil. Du skal tage ansvaret for det ved at bygge din egen plan. Du skal gøre det, prøve selv at bygge den plan, der virker for dig.'* Sådan gik vi i gang, og det blev starten til 'Byggeklodsmodellen'.

Når brugeren har besluttet at lave forskellige aktiviteter - min mandag skal se sådan her ud, min tirsdag sådan her, så skal jeg gøre det her om onsdagen .. - så kan det alligevel komme til at stride imod brugerens tilværelse. Der er ting, der med ét kan ændre sig. Lige pludselig går kæresten fra en mand tirsdag eftermiddag, og så

har han brug for noget andet, end han regnede med, da han lavede sin plan, fordi han nu pludselig er ked af det eller har brug for, at der hurtigt skal flyttes eller lignende. Så han ændrer sin plan, fordi hans liv har ændret sig, og han bygger en ny plan.

Det er det, der er det centrale i vores tænkning i MotivationsHuset. At det er relevant at ændre planer i takt med, at livet forandrer sig.

Mere vil have mere!

Det har vist sig, at 'Byggeklodsmodellen' har haft en række afledte effekter, som vi kun turde drømme om. Det viser sig - hvilket i øvrigt ikke er overraskende - at brugere, som får ansvar, og som selv bestemmer, får lyst til at have mere ansvar og bestemme mere. Det har i dag betydet, at 'Byggeklodsmodellen' ikke blot er et redskab til behandlingsplanlægning, men endvidere kan anses for at være en tilgang til brugerindflydelse i hele det sociale system. Brugere i MotivationsHuset har ud over indflydelse på deres egen individuelle plan indflydelse på åbningstider, ansættelser, økonomi (ikke fuldt), udvikling af behandlingstilbud, behandlingsmateriale, programmet i MotivationsHuset og de sociale aktiviteter.

Også her gør vi det anderledes end de tilbud, vi selv tidligere har arbejdet i. Vi har ikke noget brugerråd, hvor man skal komme på et bestemt tidspunkt. Vi har brugermøder, hvor man kan melde sig ind ad hoc på konkrete projekter, og så bruger vi - også på ledelsesplan - rigtig meget tid i brugergruppen. Så meget, at en bruger

faktisk i et interview med Ditte sagde: *'I må have vildt travlt, dig og Henrik.'* Ditte: *'Øh... nej, det synes jeg ikke, at vi har.'* Brugeren: *'Jo, for hvornår laver I egentlig det, som alle andre chefer fra behandlingsstederne laver, når de sidder med lukket dør på kontoret?'* Ved at bruge tid med brugerne både i det formelle og uformelle rum får vi en unik mulighed for at sikre gode rammer for brugerindflydelse.

Det er ikke helt nemt

Vi har lige været på KABS' konference med et oplæg om 'Byggeklodsmodellen'. Modellen blev generelt godt modtaget, men flere havde også blik for nogle af de udfordringer den giver.

Først og fremmest kræver det stort mod fra den professionelle at erkende, at det ikke lader sig gøre at styre andre menneskers forløb. Det er på nogle måder lettere, hvis brugeren skal passe ind i en struktur, for så er det let at måle, om vi virker eller ikke - og hvis brugeren f.eks. ikke møder, så vil det oftest være ham eller hende, der er noget i vejen med, og ikke vores struktur.

Dernæst er det svært for den professionelle at opgive illusionen om kontrol. Regler, rammer, faste mødetider og et grundlæggende program giver os som professionelle en følelse af, at vi har styr på det hele. Hvis vi skal være helt ærlige, så ved vi godt, at vi ikke har kontrol over brugernes forløb og liv, selvom vi har lavet en kasse, som de kan passe ind i. Men det er svært at indrømme, at vi ikke har kontrol over brugerne - og det kræver modige samarbejdspartnere, som er med på at se virkelighe-

den i øjnene.

Dertil kommer, at der er brugere, som ikke magter det ansvar, som ligger i 'Byggeklodsmodellen'. Der er brugere, som ikke ved, hvad de helst vil, og hvad de har lyst til. Det er vores erfaring, at det oftest er de brugere, som har været i behandling mange gange før og ikke er vant til selv at skulle vælge f.eks. aktiviteter. Det kan også være de helt unge, som er nye i behandlingssystemet og ikke ved, hvad de kan vælge imellem. Det kræver en ekstra 'håndholdt' indsats for disse grupper at få fat i byggeklodstankegangen.

Endelig kan det synes administrativt bøvlet at skulle holde styr på f.eks. 60 individuelle planer, som ikke ligner hinanden. Dette ligger i øvrigt lige op ad udfordringen i at opgive illusionen af kontrol. For hvorfor er det egentlig os, som skal have styr på brugerens plan? Ville det ikke være lettere og mere relevant, hvis brugeren selv havde det?

Men gør det alligevel....

Selvom der er udfordringer, så gør det alligevel. Der er simpelthen ikke noget at miste ved at lade brugeren styre, og fordelene er så åbenlyse ved at slippe kontrollen. Vi vil her liste nogle af grundene til, at byggeklodser er en god idé:

Først kunne du jo spørge dig selv: Virker det, jeg gør lige nu? På mange måder er det lettere bare at bestemme, hvad behandling er, og hvad en bruger har godt af. Så bliver det brugeren, som ikke har forstået det, hvis han/hun ikke følger sin plan, og ansvaret for eventuel fiasko bliver brugerens. Vi synes

ikke, det virker. Man kan sige, at hvis brugeren alligevel får ansvaret for fiaskoen, så kunne man ligeså godt give ham/hende ansvaret og reel indflydelse på behandlingsforløbet. Hvad er der at miste? Med 'Byggeklodsmodellen' får brugeren ansvaret for sin behandling, men vi får som behandlingstilbud også ansvaret for at stille adækvate tilbud til rådighed for brugeren.

Du får mere tid til det vigtige

I MotivationsHuset handler det om at hjælpe brugeren til at få det liv, han/hun ønsker. I stedet for at bruge en masse tid på det, vi som professionelle tror virker, så sparer vi tid ved at gå i gang med det, som brugerne selv tror virker. Det er vores erfaring, at brugerne ofte har ret. I de tilfælde, hvor brugerens forslag ikke virker, giver det en god anledning til dialog, når man har forsøgt sig med det først.

'Byggeklodsmodellen' er en snedig og enkel måde at få placeret brugeren som ekspert i sit eget liv og få de erfaringer, som brugeren har med sig, sat i spil. Vi forestillede os, da vi startede med det, at det ville være rart for den enkelte at blive taget så alvorligt, og det er vores oplevelse, at det også har været tilfældet.

Du slipper for at lege kat efter mus. Det er vores antagelse, at alle, som har arbejdet med behandling, har prøvet at have det sådan, at det kan være lidt ligesom at lege katte efter musen. F.eks. på afgangsture, hvor man forsøger at kontrollere sig ud af, at brugerne indtager illegale rusmidler. Ved at placere ansvaret hos brugeren og f.eks. lade brugerne selv aftale

reglerne internt i gruppen omkring stofindtag, så bliver det ikke personalets, men brugerens eget ansvar at overholde det aftalte. ■

Om Ditte og Henrik

Ditte er uddannet socialrådgiver, projektleder og er i gang med en diplomuddannelse i kriminologi. Hun er afdelingsleder i MotivationsHuset og er en person med mange holdninger. Ditte har en fortid (og på nogle måder nu-tid) på den yderste venstrefløj og fik sin interesse for stofmisbrugsbehandling, da hun som ung aktivist havde et kort ophold som varetægtsarrestant i Vestre Fængsel og mødte en masse stofbrugere, som afsonede under forfærdelige forhold.

Henrik har en række forskellige uddannelser inden for misbrugsområdet og kan præsentere en liste så lang af forskellige forkortelser for de kompetencer, han har erhvervet sig, pt. er han i gang med en coachuddannelse. Man kan sige, at Henrik er startet omvendt i rækkefølge - han har specialiseret sig inden for misbrugs- og kriminalitetsfeltet, før han har taget en socialfaglig grunduddannelse, men nu satser han på at starte på pædagogseminariet i 2014. Henrik har levet et langt liv med misbrug og kriminalitet, og han har ikke glemt, hvor han kommer fra. Hjertet banker for at give den brugergruppe, som han selv var en del af, de bedste betingelser for at få det liv, de selv ønsker. Sådan har det ikke altid været. I en årrække har Henrik været en del af mere fastlagte behandlingskoncepter, hvor hans job bl.a. var at vise vejen for de, som havde brug for hjælp, og hvor målet var stoffrihed.